

Kirjallinen kysymys KK 556/2021 vp

Kimmo Kiljunen sd ym.

Kirjallinen kysymys pienten työeläkkeiden korottamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Hallitusohjelmaan on kirjattu kolmikantaisen selvityksen käynnistäminen siitä, miten työeläkejärjestelmän sisällä voitaisiin parantaa pienimpiä työeläkkeitä saavien asemaa. Tavoitteena on löytää keinot, joiden avulla voidaan nostaa alle 1 400 euron suuruisia työeläkkeitä nettomääräisesti 100 eurolla. Eläkkeiden nostamisen kustannukset olisivat noin 700 miljoonaa euroa, mikä toteutettaisiin käyttämällä siihen pientä osaa eläkerahastojen tuotoista.

Hallitusohjelman laatimisen jälkeen eläkerahastot ovat kasvaneet yli 40 miljardia euroa. Koronaepidemiasta huolimatta parin viime vuoden aikana rahastojen reaalituotot ovat olleet yli 9 prosenttia vuodessa. Tämä on huomattavasti enemmän kuin 3 prosentin reaalituotto-oletus, jota käytetään rahastojen pitkän aikavälin kestävyysennusteissa.

Hallitus on parantanut pienituloisimpien eläkeläisten eläketurvaa korottamalla takuueläkkeitä 50 eurolla ja kansaneläkkeitä 34 eurolla. Korotukset kohdistuivat 300 000:een kansaneläkettä ja takuueläkettä (eli perustuloa) saavaan eläkeläiseen. Kustannukset olivat 183 miljoonaa euroa, mikä rahoitettiin valtion budjetista.

Toisin kuin takuu- ja kansaneläke työeläke on Suomessa lakisääteinen vanhuuseläke, jota saa 98 % eläkeläisistä. Työeläkettä ei makseta valtion budjetista vaan eläkerahastoista, joihin kootaan työeläkemaksuilla ansiosidonnainen eläketurva. Työeläke on luonteeltaan itse ansaittua, myöhennettyä palkkaa, ja sen tehtävä on turvata ansaittu tulotaso eläkkeelläoloaikana.

Työeläkkeen arvon säilyttämiseksi otettiin alun perin käyttöön palkkaindeksi, joka vuonna 1977 muutettiin puoliväli-indeksiksi. Vuonna 1995 hyväksyttiin taitettu indeksi, jossa palkkakehityksen painoarvo on 20 % ja kuluttajahintojen 80 %. Eduskunnan päätöksen mukaan tällä "eläketa-soa heikentävällä toimenpiteellä" pyrittiin turvaamaan työeläkejärjestelmän kestävyys (StVM 17/1995 vp) varauduttaessa suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtymiseen.

Taitettu indeksi merkitsee sitä, että työeläkeläisten tulotaso laskee yleisen elintason noustessa. Seurauksena eläkkeensaajat ovat Suomessa ainoa tulonsaajaryhmä, joka lakisääteisesti köyhtyy.

Tulotasotilastot osoittavat, että ikä korreloi eläkkeensaajan pienituloisuuteen. Köyhyysrajan alapuolella olevista 7 prosenttia on 65-vuotiaita, 22 prosenttia 75-vuotiaita ja 30 prosenttia 85-vuotiaita. Indekseihin vuosittain tehtävät tarkistukset eivät riitä ylläpitämään ansiosidonnaisen työeläkkeen tasoa, vaan mediaanituloon suhteutettuna eläkeläisten elintaso laskee iän karttuessa.

Kirjallinen kysymys KK 556/2021 vp

Taitetun indeksin takia eläkkeelle siirtyvän eläketaso laskee parissa vuosikymmenessä 60 prosentista 40 prosenttiin ansaitusta keskipalkasta.

Taitetun indeksin hyväksymiseen vuonna 1995 vaikutti huoli eläkerahastojen riittävydestä eläkeläisten määrän lisääntyessä. Eläkevarantoa haluttiin vahvistaa hillitsemällä eläkkeiden kasvua. Taitetun indeksin voimassaoloaikana vanhuuseläkeläisten määrä on kasvanut 790 000:sta 1,3 miljoonaan. Suuret ikäluokat ovat olleet nyt eläkkeellä noin kymmenen vuotta. Vuosina 1995—2018 eläkemenot ovat kaksinkertaistuneet ja samalla eläkerahastot ovat lähes seitsenkertaistuneet.

Vuonna 1995 eläkerahastovarat olivat 36 miljardia euroa ja hallitusohjelmaa laadittaessa vuonna 2019 jo 198 miljardia euroa. Sen jälkeen rahastot ovat jatkaneet kasvuaan käytännössä koskemattomina nykyiseen 241 miljardiin euroon. Rahastojen bruttokansantuoteosuus on noussut 38 prosentista yli 100 prosentin. Kansantuotteeseen suhteutettuna Suomen lakisääteiset eläkerahastot ovat maailman suurimmat.

Eläkevaroista 65 % eli lähes 150 miljardia euroa on nykyisten eläkeläisten tai juuri eläkkeelle siirtyvien varoja. Nuorempien ikäluokkien osuus eläkesäätiöistä on pienempi: 1960-luvulla syntyneiden 21 %, 1970-luvulla syntyneiden 10 % ja 1980—1990-luvuilla syntyneiden 4 %.

Suomalaisen eläkejärjestelmän rahoituksen kestävyys on kansainvälisesti vertaillen yksi maailman laadukkaimmista. Järjestelmän varjopuoli on eläkkeensaajien elintason lasku ja köyhtyminen.

Eläkkeensaajien elintason turvaamiseksi ja köyhtymisen ehkäisemiseksi on jätetty lakialoite puoliväli-indeksin palauttamiseksi työeläkkeisiin (LA 7/2019 vp). Eläkevarojen riittävyyden turvaamiseksi uudistus ehdotetaan tehtäväksi kymmenen vuoden määräajaksi siten, että 2/3 vuosittaisesta korotusvarasta tulisi kaikille euromääräisesti samansuuruisena ja 1/3 prosenttikorotuksena. Tämä tasoittaisi eläkkeensaajien keskinäistä tulojakoa ja olisi edullinen pienten eläkkeiden saajille.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Milloin hallitus käynnistää hallitusohjelmassa mainitun kolmikantaisen selvityksen siitä, miten työeläkejärjestelmän kautta voitaisiin parantaa pienimmillä työeläkkeillä olevien asemaa ja

voitaisiinko samassa yhteydessä selvittää puoliväli-indeksin palauttamista työeläkkeisiin lakialoitteessa LA 7/2019 vp esitetyllä tavalla?

Kirjallinen kysymys KK 556/2021 vp

Helsingissä 14.10.2021

Kimmo Kiljunen sd
Jukka Gustafsson sd
Paula Werning sd
Kristiina Salonen sd
Seppo Eskelinen sd
Niina Malm sd
Pia Viitanen sd
Suna Kymäläinen sd
Mika Kari sd
Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Aki Lindén sd
Heidi Viljanen sd
Katja Taimela sd
Hussein al-Taei sd
Johan Kvarnström sd
Kim Berg sd
Marko Asell sd
Raimo Piirainen sd
Matias Mäkynen sd
Anneli Kiljunen sd
Piritta Rantanen sd
Ilmari Nurminen sd
Riitta Mäkinen sd